

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

ATA, HS, Norrbo sn, Kyrkan.

Gagge, Carl-Magnus. Rapport över utvändig restaurering av Norrbo kyrka, Norrbo socken, Bjuråkerspastorat, Hudiksvalls kommun. Gävle 1984.

Larsson, Erik. Gård och bygd genom 100 år. Studier i Norrbo sockens historia utförda av studiecirkel i bygden (stencilerat häfte) 1980.

Nordin, Thomas. Kyrkoherde (Muntliga uppgifter våren 2004).

Svanberg, Jan. Norrbo kyrka. Ingår i serien; Hälsinglands kyrkor XXIV. Uppsala 1975.

Länsmuseet Gävleborg, ärendearkiv.

Länsmuseet Gävleborg, artikelsamling.

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
1200-talets första hälft	Norrbo kyrka uppförs av sten på en plats väster om den nuvarande kyrkobyggnaden. Byggnaden var sannolikt täckt med trätak av någon form.	Svanberg, J. 1975.
1400-talet (ca)	Kyrkan förses med ett vapenhus samt tegelvalv. Interiören målas med sengotiska kalkmålningar med bibliska motiv.	Svanberg, J. 1975.
1585	Kyrkan och prästgården drabbas av våld och blir illa skadade. Skadorna repareras.	Svanberg, J. 1975.
1595	Norrbo kyrkas storklocka gjuts av Even Olson.	Svanberg, J. 1975.
1663	Kyrkan förses med en ny predikstol med statyetter av de fyra evangelisterna. Längs kyrkorummets hela norra sida fram till koret byggs en läktare.	Svanberg, J. 1975.
1686	Klockstapel byggs i Norrbo och förses med kyrkklockan från 1595.	Svanberg, J. 1975/ Larsson, Erik m fl 1980.
1700-talets början	Kyrkorummets sydvägg förses med en läktare.	Svanberg, J. 1975.
1706	Kyrkan förses med ytterligare en kyrkklocka av mindre modell.	Larsson, Erik m fl 1980.
1713	Två av kyrkans fönster utvidgas för att få ett ljusare kyrkorum. Koret används som sakristia.	Svanberg, J. 1975.
1730	Kyrkan består enligt Olov Broman av ett rektangulärt långhus samt ett smalare och lägre kor med rak östvägg. Byggnaden har endast tre fönster, samtliga på södra sidan, varav det mellersta "än utvisa de forna tiders bruk av små fönster och brända rutor". Kyrkan uppges bara vara	Svanberg, J. 1975/ Larsson, m fl 1980.

	utvidgad en gång, mot öster. Kyrkobyggnaden har sadeltak som är utsmyckade med ringkors i gavelspetsarna samt en kyrktupp på mitten. Ett vapenhus är tillbyggt framför den södra väggens östra del.	
1700-talets mitt	Ny åttkantig klockstapel byggs i trä på den södra sidan av landsvägen under ledning av den unge självlärde byggmästaren Per Jonsson från Rångstra by, strax utanför Ljusdal.	Svanberg, J. 1975.
1763	En bräda med utskärningar av ett lejon och växtornament påträffas i kyrkans stiglucka som av formen att döma troligen har utgjort en del av fasadutsmyckningen på 1200-talskyrkan. (Brädan har senare försvunnit, men den finns avbildad på en teckning).	Svanberg, J. 1975.
1794	Överintendentämbetet i Stockholm upprättar en ritning över en ny stor kyrkobyggnad i Norrbo som fastställs av Kungl. Majestät.	Svanberg, J. 1975.
1795-99	Den nya kyrkan uppförs under länsbyggmästare Johan Christoffer Loëlls ledning. Murar och torn byggs av gråsten utom tornets lanternin som byggs i trä. Kyrkan har rektangulär plan och tornet står mitt på den norra långsidan. Huvudentrén förläggs till den södra fasadens mitt och den markeras av breda kolossalpilastrar som bär upp en triangelgavel. Ovan porten finns ett halvrunnt fönster samt konungens monogram. Byggnadens andra entré är i västgaveln. Byggnaden förses med fyra stora rundbågiga fönster på varje långsida samt två på östgaveln. Tornet uppförs med spetsbågiga ljudöppningar på varje sida och avslutas med en tornhuv samt lanternin med spira. Murarna vitrappas och yttertakets kläs med spån. Kyrkorummet förses med ett tunnvalv av trä med gördelbågsmarkeringar samt pilastrar på väggarna mellan varje fönster. Interiören vitputsas utom i kordelen som förses med målade bilder, symboler och tänkespråk.	Svanberg, J. 1975.
1823	Lillklockan från 1706 gjuts om av Johan Henric Öberg i Hudiksvall.	Svanberg, J. 1975 / Larsson, Erik m fl 1980.
1829	Kyrkan beskrivs i en inventarieförteckning som upprättas detta år. Murarna och tornet är uppförda av gråsten. "Ofvantaket är af spån uti en slutning." Kyrkan har tio fönster. I kyrkan finns "60 bänkrum" och i koret 10 bänkrum. Sakristian är försedd med brädtak och spis samt "Contoires inmurade i norra väggen" Dubbeldörrar mot kyrkorummet och tornet. "Under golvet i sakristian är en Winkällare, 2 alnar 15 tum lång, 2 alnar bred och 2 alnar 22 tum djup. Med tegelhalf, trappa och falllucka, gångjärn, Haspe och utanlås." Tornet kröns av en järnspira som är utrustad med en förgylld glob. "Wid foten av spiran är kuren klädd med koppar, äfvenså nedersta kanten af dess tak." Innantill äro i kyrkan ännu inga andra prydnader än 2ne Colonner inmurade i väggen vid hvardera ändan af altarbordet, emellan hvilka står ett kors af trä på en piedestal och deröfver underslutningen af taket en sol. Omkring altar Disken rymmas 25 personer." "Predikstol, en gammal irreparabel, men förloradt uppsatt." Kyrkogården och stigporten beskrivs på följande sätt: "Begravningsplatsen är 77½ alnar lång, 66½ alnar bred, omgiven av gammal gråstensmur och försedt på östra sidan med ett nybyggt Porthvalf av tegel, 7 alnar 16 tum högt, 7 alnar 10 tum bredt, och 2 alnar 17 tum tjockt".	ATA, HS Norrbo sn, Kyrkan/Gagge, C. M. 1984

1841	Altartavlan målas på duk av konstnären S.A. Blombergsson.	Svanberg, J., 1975.
1800-talets mitt	Ny predikstol.	Svanberg, J. 1975.
1861	Kyrkans sex medeltida träskulpturer överlämnas till Hälsinglands fornminnessällskap för att ingå i Enångerssamlingen (senare överförda till Hälsinglands museum, Hudiksvall).	Svanberg, J. 1975.
1862	Orgel tillverkas av Per Hedström.	Svanberg, J. 1975.
1924	Kyrkogården förses med tre nya järngrindar.	Svanberg, J. 1975.
1920-talets slut	Stallsbyggnaden uppförs.	Länsmuseet Gävleborg, ärendearkivet.
1930	Byggmästare A. Nisser i Söderhamn upprättar ett restaureringsförslag för Norrbo kyrka som omfattar inläggning av nytt golv, insättning av nya innanfönster, ändring och breddning av bänkar, rengöring av väggarna samt inrättande av värmeledning. I samband med detta byggs en gjuten värmekällare, dvs pannrum under västra delen av kyrkan. Nyttillverkning av ytterligare en nummertavla med den tidigare nummertavlan som förebild. Två små grindar som suttit på vardera sidan om orgeln på läktaren tas bort och placeras i klockstapelfoten. Ytterdörrarna mot öster och väster bekläds med kopparplåt. På den norra fasaden tas en ny dörr upp i grunden till pannrummet i källaren. Murnischen vid ingången till sakristian muras igen.	Svanberg, J. 1975/ Larsson, Erik m fl 1980-talet / Gagge, C. M. 1984/ ATA HS Norrbo sn, Kyrkan.
1934	Storklockan från 1595 har blivit obrukbar och en ny klocka gjuts av K. G. M. Bergholtz i Stockholm. Den gamla klockan ställs upp inuti kyrkan och är enligt uppgift Hälsinglands äldsta bevarade kyrkklocka.	Svanberg, J. 1975.
1947-48	Renovering av exteriören. Elektrisk belysning och eluppvärmning installeras samt elektrisk ringning av kyrkklockorna.	Gagge, C. M. 1984/ Svanberg, J. 1975.
1955	Restaurering under ledning av byggnadsrådet Ragnar Hjort. Lagning och putsning av väggar, Målningarna i koret rengörs och påbättras av konservator Oscar Svensson. Två figurer på korvalvets norra respektive södra sida, tillkomna vid restaureringen 1930, kalkas över. Tegelgolv läggs in i koret, sakristian, "vapenhuset" innanför västingången samt i vindfången vid entréerna mot söder och väster. Hårt patinerat antikglas sätts in i korfönstren för att dämpa ljuset. Antikglas sätts även in i sakristians fönster. Ett litet dopaltare muras vid södra korväggen. Nytt skrudskåp byggs i sakristian och i den norra väggen inmurats en piscina. Kyrkans medeltida skulpturer återbördas från Hälsinglands museum och sätts upp på långsidesväggarna i kyrkorummet. Ny orgel byggs av Mårtensson i Lund som använder de värdefullaste piporna från 1862 års orgel. Kyrkans exteriör genomgår en fullständig renovering. Kyrkans fönster och sockel ges en ny färgsättning.	Svanberg, J. 1975.
1961	Samtliga takytor målas med svart färg	Länsmuseet Gävleborg, ärendearkivet.

1975	Kyrkan förses med fasadbelysning och högtalaranläggning med slinga för hörselskadade.	Larsson, Erik m fl 1980.
1979	Utrustning för trådlös fjärrmanövrering av stora kyrkklockan införskaffas.	Larsson, Erik m fl 1980.
1980	Järnstaketet nedmonteras i sektioner, rengörs och målas. Staketet uppges vara uppsatt under O. L. Ringqvists tjänstetid i Norrbo och arbetet utfördes av smederna Jonas Persson, Norboån och Nordmark, Västansjö, Bjuråker. Mallarna till staketet förvaras fortfarande (1980) i Perssons f. d. smedja. Ommålning av kyrkans tak och vissa fasaddetaljer.	Larsson, Erik m fl 1980/ Länsmuseet Gävleborg, ärendearkivet.
1982	Exteriöra arbeten på kyrkobyggnaden. Omkalkning och målning, rengöring av väggar och valv samt konservatorsinsatser.	Länsmuseet Gävleborg, ärendearkivet.
1983	Åtgärdsförslag för renovering av klockstapeln upprättas av Bjerkingss konstruktionsbyrå. Åtgärderna omfattar byte av skadade spån. Enligt länsmuseets besiktningsprotokoll finns det färgspår under takfoten som visar att väggarna tidigare varit målade med Falu rödfärg.	Länsmuseet Gävleborg, ärendearkivet.
1984	Utvändig renovering av Norrbo kyrka. Arbetet projekteras av Lannås Konsult AB, Ljusdal och renoveringsarbetet bedrivs som beredskapsarbete. Skadad puts, cement och KC-bruksblandningar avlägsnas och större sprickor huggs bort. Sockeln putslagas med kalkbruk och däröver hydrauliskt kalkbruk som grund och kalkbruk i spritputsfraktion som ytputs. Kalkavfärgning två gånger med Gotlandskalk i rosa kulör. Sträng av gårdsgrus läggs utmed sockeln. Övriga fasaders putsytor sandblästras och putslagning utförs med hydrauliskt kalkbruk. Hel omputsning utförs med Stråbrukens kalkbruk special. Kalkavfärgning nio gånger med kalkfärg berett av Gotlandskalk och något bruten med guldocker. Monogram och siffror över port rengörs. Fönsterrenovering som omfattar ilagning av skadade delar samt byte av trasiga rutor och ommålning med linoljefärg utförs. Stuprör i svartplåt byts mot nya av samma modell som de tidigare. Söndervittrad kalkstenshäll framför södra porten ersätts med ny stenläggning i granit. Den äldre hällen lagras inomhus. Tröskel mot söder kläs in med kopparplåt. Tornportens utvändiga trappa om sex steg betong byts mot en granittrappa. Det södra, östra och västra takfallet på tornet behandlas med stenkolsmjöl efter behandling med stålborste. Snörasskydd sätts upp över västra ingången. Stigporten putslagas och omputas samt avfärgas som kyrkans fasader.	ATA, HS, Norrbo sn, Kyrkan.
1990	Underhållsarbeten i kyrkans interiör. Lagning av sprickor. Omkalkning, rengöring av väggar och valv samt konservatorsinsatser. Ren linoljefärg används vid ommålningen.	Länsmuseet Gävleborg, ärendearkivet.
1995	Landsvägen flyttas cirka en meter mot norr för att ej ligga så nära klockstapel-foten.	Länsmuseet Gävleborg, ärendearkivet.
1995-98	Omfattande in- och utvändig renovering. Omputsning av fasad. Skadade takplåtar byts mot lika befintliga. Byte av fotränna. Ommålning av plåttak med stenkolsmjöl. Konserveringsinsatser på vägg- och valvmålningar samt altaruppsats mm. Väggradatorer ersätts med bänkvärmare, nya högtalare monteras i kyrkan. Ny elcentral och nya kabeldragningar. Borttagning av den bakersta bänkraden i kyrkan.	Länsmuseet Gävleborg, ärendearkivet.

	Konservatorsinsatser.	
1999	Tre träskulpturer, varav två tillverkade av bildhuggaren och målaren Haaken Gulleson försvinner vid en kyrkostöld.	Länsmuseet Gävleborg, artikelsamling.
2001-02	Omläggning av kyrkstallets tak. Ett svartmålat sinuskorrugerat plåttak byts mot ett omålat pannplåttak. Tjärstrykning av klockstapelfoten utförs av Hälsinge Takspån AB med trätjära från Skogens kol i Kilafors.	Länsmuseet Gävleborg, ärendearkivet.